

HANDBOK 2025

Handbok om undervisning i svenska med yrkesinriktning

PUBLICERAD: 2024-06-12

JUSTERAD: 2025-09-15

DNR: MYH 2024/2890

ISBN: 978-91-89815-65-0

Myndigheten för yrkeshögskolan

Förord

Denna handbok om undervisning i svenska med yrkesinriktning (SMY) riktar sig till er som anordnar yrkeshögskoleutbildningar. Goda kunskaper i svenska språket och en förmåga att kommunicera muntligt och skriftligt är många gånger en förutsättning för att kunna utföra sitt arbete på det sätt yrket fordrar. Inom flertalet yrken finns ett särskilt yrkesspråk som också är viktigt att behärska på ett korrekt och tillfredsställande sätt. Inom vissa yrken är det dessutom viktigare än inom andra att bemästra det språk som följer med yrket. Som anordnare av yrkeshögskoleutbildning är det möjligt att, för studerande med behov av undervisning i svenska med yrkesinriktning, få statsbidrag eller särskilda medel för kostnader som följer med denna undervisning. En förutsättning är att utbildningen bedrivs med statsbidrag eller särskilda medel. Syftet med undervisningen är att de studerande ska få de yrkesinriktade språkkunskaper som yrket kräver.

I handboken finns bland annat information om:

- hur ni som utbildningsanordnare behöver förhålla er till aktuellt regelverk vad gäller undervisning i svenska med yrkesinriktning,
- vad undervisning i svenska med yrkesinriktning innebär för den som studerar vid en yrkeshögskoleutbildning,
- hur ni som utbildningsanordnare ansöker om statsbidrag eller särskilda medel för kostnader för undervisning i svenska med yrkesinriktning.

Innehållsförteckning

1	Undervisning i svenska med yrkesinriktning	3
1.1	Historik.....	3
2	Definition	3
2.1	Grundläggande behörighet.....	3
2.1.1	Tidigare utbildning och förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen	4
2.1.2	Språkliga krav	4
2.1.3	Undantag	4
2.2	Slutsats	4
3	Gällande bestämmelse om bidrag	5
4	Dokumentation	5
5	Schablonbidrag	5
6	Rekvirering	5
7	Myndighetens praxis	6
7.1	Antal timmar och veckor.....	6
7.2	Samordning.....	6
7.3	Belopp.....	6
7.4	Beslut.....	7
8	Information om hur ni ansöker om bidrag	7
9	Förslag på åtgärder innan och under utbildningen	7

1 Undervisning i svenska med yrkesinriktning

1.1 Historik

Relevanta bestämmelser om yrkeshögskolan finns främst i lagen (2009:128) och förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan, förkortade YHL respektive YHF. Det övergripande syftet med utbildningsformen inom yrkeshögskolan är att förse den svenska arbetsmarknaden med rätt kompetens. Det är därför önskvärt att de studerande avslutar utbildningarna med godkända resultat så att de blir anställningsbara och kommer ut på arbetsmarknaden. För att vara anställningsbar och kunna utföra yrket på det sätt som krävs är det av vikt att den studerande behärskar den yrkessvenska som fordras inom aktuellt yrkesområde.

År 2011 infördes en bestämmelse i förordningen om yrkeshögskolan som innebar att myndigheten vid sin fördelning av statsbidrag eller särskilda medel även skulle ta hänsyn till om en utbildning inbegrep undervisning i svenska med yrkesinriktning. År 2016 ersattes nämnda bestämmelse. Den nya bestämmelsen som alltjämt gäller, innebär att statsbidrag respektive särskilda medel får lämnas för kostnader för undervisning i svenska med yrkesinriktning i utbildningarna. Syftet med bestämmelsen är att göra det möjligt för den studerande att, vid inträde i den yrkesroll som individen utbildat sig för inom yrkeshögskolan, ha förvärvat de yrkesinriktade språkkunskaper som yrket fordrar.

För att möta de behov som finns på arbetsmarknaden vad gäller kunskaper i yrkessvenska kan ni som utbildningsanordnare, parallellt med yrkeshögskoleutbildningen, anordna undervisning i svenska med yrkesinriktning. För denna undervisning kan ni som anordnare få statsbidrag eller särskilda medel, nedan används samlingsbegreppet bidrag.

På uppdrag av regeringen har myndigheten kartlagt insatsen *undervisning i svenska med yrkesinriktning*. Uppdraget har återrapporterats till utbildningsdepartementet åren 2017 och 2022. Myndighetens granskning visade att de som fått undervisning i svenska med yrkesinriktning examinerades i större utsträckning än såväl inrikes som utrikes födda. Statistiken visar således på att det kan finnas ett samband mellan undervisning i svenska med yrkesinriktning och examensgrad, andra eventuella orsaker kan dock inte uteslutas.

2 Definition

Vad undervisning i svenska med yrkesinriktning är definieras inte i någon författning. Förarbeten som förklarar, eller i vart fall ger någon vägledning om, vad denna undervisning ska utgöra saknas. Lagstiftaren har således överlämnat denna tolkning till rättstillämpningen.

Myndighetens beslut om bidrag för kostnader för undervisning i svenska med yrkesinriktning är enligt förordningen inte överklagbara. Detta innebär att rättstillämpningen enkom utgörs av myndigheten. Myndigheten har med hjälp av övriga bestämmelser i lag och förordning om yrkeshögskolan ringat in vad undervisning i SMY är.

Av lagen om yrkeshögskolan framgår att ett av syftena med yrkeshögskolan är att säkerställa att eftergymnasiala yrkesutbildningar som svarar mot arbetslivets behov kommer till stånd (1 § YHL). Avgränsningen mot gymnasieutbildning tydliggörs genom att det i lagen anges att en utbildning inom yrkeshögskolan väsentligen ska bygga på de kunskaper som eleverna får på nationella program i gymnasieskolan eller motsvarande kunskaper (5 § YHL). I lagen står det också att en utbildning inom yrkeshögskolan ska vara öppen för alla som uppfyller behörighetsvillkoren för utbildningen (15 § YHL).

2.1 Grundläggande behörighet

För att antas till en yrkeshögskoleutbildning krävs enligt förordningen om yrkeshögskolan grundläggande behörighet. Nedan redogörs för vad detta innebär.

2.1.1 Tidigare utbildning och förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen

Grundläggande behörighet att antas till utbildningen har den som har avlagt en gymnasieexamen i gymnasieskolan eller inom kommunal vuxenutbildning (3 kap. 1 § 1 p YHF). Även den som har en svensk eller utländsk utbildning som motsvarar en gymnasieexamen i gymnasieskolan eller inom kommunal vuxenutbildning har grundläggande behörighet (3 kap. 1 § 2 p YHF). Här kan noteras att, för gymnasieexamen från ett yrkesprogram ska man bland annat ha godkända betyg i kurserna svenska 1 eller svenska som andraspråk 1.

Grundläggande behörighet att antas till utbildningen har även den som är bosatt i Danmark, Finland, Island eller Norge och där är behörig till motsvarande utbildning (3 kap. 1 § 3 p YHF).

Avslutningsvis har den som genom svensk eller utländsk utbildning eller praktisk erfarenhet eller på grund av någon annan omständighet, förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen, grundläggande behörighet (3 kap. 1 § 4 p YHF). Det finns ingen standardmall för hur en sådan bedömning ska göras för yrkeshögskoleutbildningar. Utgångspunkten är att det ska göras en bedömning utifrån utbildningens innehåll och vad som krävs för att kunna tillgodogöra sig utbildningen. Det är viktigt att komma ihåg att de bedömningskriterier som ställs upp aldrig får innebära högre krav än vad som motsvarar kraven i svenska, engelska och matematik för yrkesexamen på gymnasieskolan.

2.1.2 Språkliga krav

För grundläggande behörighet krävs dessutom att den som har annat modersmål än svenska, danska, färöiska, isländska eller norska ska ha de kunskaper i svenska som behövs (3 kap. 2 § YHF).

Att den som antas till en yrkeshögskoleutbildning ska ha de kunskaper i svenska "som behövs", innebär att kraven ska ställas i förhållande till vad som behövs för den enskilda utbildningen. Det finns således en bredd på vad kravet på kunskaper i svenska innebär, kravet kan variera beroende på utbildningens innehåll. För många utbildningar handlar de grundläggande kunskaperna om att förstå talat och skrivet språk, att kunna kommunicera på det sätt som utbildningen kräver samt att kunna göra sig förstådd genom tal och skrift.

2.1.3 Undantag

Det är möjligt att göra undantag från ovan nämnda behörighetskrav om en sökande bedöms kunna tillgodogöra sig utbildningen och därefter utöva det yrke som utbildningen förbereder för (3 kap. 4 § YHF).

Vid bedömningen av om den sökande kan tillgodogöra sig utbildningen behöver ni som utbildningsanordnare göra en helhetsbedömning. Det innebär att bedöma om den sökande kan tillgodogöra sig utbildningen praktiskt och teoretiskt. I denna bedömning behöver prövas vilka språkkunskaper som behövs för aktuell utbildning. Här kan nämnas att om utbildningen bedrivs på engelska kan det vara språkkunskaper i främst engelska som är nödvändiga för att en studerande ska kunna tillgodogöra sig utbildningen.

2.2 Slutsats

Utifrån de bestämmelser som redogjorts för ovan kan konstateras att den studerande ska ha de kunskaper i svenska som behövs och att omfattningen av dessa kunskaper kan se olika ut beroende på utbildningen i fråga. Att ha de kunskaper "som behövs" innebär dock att den studerande ska kunna tillgodogöra sig utbildningen. Detta innebär att undervisning i svenska med yrkesinriktning inte ska vara en stödinsats för att klara övrig utbildning, den studerande ska ha så goda kunskaper i det svenska språket att hon eller han kan tillgodogöra sig utbildningen. För att utöva yrket kan det däremot behövas ytterligare kunskaper och undervisning i svenska med yrkesinriktning kan därmed aktualiseras.

I lagen om yrkeshögskolan blir skillnaden mot gymnasieutbildning tydlig genom att det där anges att en utbildning inom yrkeshögskolan väsentligen ska bygga på de kunskaper som eleverna får på nationella program i gymnasieskolan eller motsvarande kunskaper (5 § YHL). På nationella program i gymnasieskolan läser man som lägst svenska 1 eller

svenska som andra språk 1. Undervisning i svenska med yrkesinriktning är således inte svenska 1 eller svenska som andra språk 1, denna undervisning är således på en annan nivå.

Vad själva undervisningen i svenska med yrkesinriktning ska bestå av för att utgöra yrkessvenska har lagstiftaren, som ovan påpekats, överlämnat åt myndigheten att avgöra. Vår bedömning är att detta styrs av utbildningen och det yrke som utbildningen förbereder för. Ofta handlar det om undervisning i uttal samt betydelsen av yrkesspecifika termer och fraser.

Den studerande kan behöva förbättra sin förmåga att förstå och använda yrkesrelaterade begrepp. Ett yrkesrelaterat begrepp på svenska kan ha en motsvarande översättning på ett annat språk men ändå en helt annan innebörd, något som kan medföra att den studerande behöver undervisning i svenska med yrkesinriktning. Att lära sig begrepp kan vara enkelt men det krävs mer för att verkligen förstå innebörden av begreppet. Det handlar inte bara om att förstå ordet.

3 Gällande bestämmelse om bidrag

För de utbildningar som redan bedrivs med statsbidrag eller särskilda medel får myndigheten för yrkeshögskolan lämna statsbidrag eller särskilda medel för kostnader för undervisning i svenska med yrkesinriktning i utbildningarna (5 kap. 2 § 2 st. YHF).

Så som bestämmelsen är utformad exkluderas inte inrikes födda utan insatsen är avsedd för de som har ett behov av undervisning i yrkessvenska. Behovet av undervisning kan identifieras av både den studerande själv och av er som utbildningsanordnare. Detta kan ske vid antagningen eller senare under utbildningen.

4 Dokumentation

Om den studerande behöver undervisning i svenska med yrkesinriktning och ni har för avsikt att ge denna undervisning, är det lämpligt att ni som anordnare dokumenterar vad ni har kommit överens om. Av dokumentationen bör i så fall framgå att undervisning kommer att ges och i vilken omfattning. Genom dokumentation blir ansvarsfördelningen mellan er och den studerande tydlig. Dokumentationen kan även vara användbar vid en eventuell tillsyn från myndigheten, för att visa på hur ni har resonerat i förhållande till det bidrag som ni har ansökt om.

5 Schablonbidrag

För det fall myndigheten beviljar bidrag sker det motsvarande ett schablonbidrag. Att använda sig av en schablonmodell medför att myndigheten gör lika med alla former av bidrag som myndigheten har möjlighet att bevilja. Med schabloner blir det enkelt att göra rätt, som anordnare behöver ni inte beräkna faktiska kostnader och det finns därmed inte utrymme för att begärt bidrag är felaktigt beräknat. Bidrag utifrån schabloner kommer att underlätta för er som anordnare.

Det schablonbelopp som används är beräknat utifrån de kostnader som under viss period har redovisats till myndigheten. Beloppet kommer att räknas upp vid behov.

Om myndigheten beviljar er ansökan medges ni ett schablonbidrag om 950 kronor per undervisad timme. Myndigheten beviljar schablonbidrag för maximalt två timmar undervisning i svenska med yrkesinriktning per vecka.

6 Rekvirering

Av beslutet framgår inom vilken tidsperiod undervisningen ska ske samt storleken på det bidrag som har beviljats. Vidare framgår sista datum för att rekquirera. Tiden för att

rekvirera är alltid minst två månader längre än vad tidsperioden för undervisningen är. Rekvisering ska ske först när ni har haft era kostnader för undervisningen, detta kan göras löpande under beslutsperioden alternativt vid ett tillfälle. För att myndigheten ska betala ut bidrag i enlighet med beslutet måste ni rekquirera senast det datum som framgår av beslutet. Ni rekviderar på "Mina sidor" på den utbildningsomgång beslutet avser. Myndigheten betalar inte ut bidrag efter det att sista dag för att rekquirera har passerat.

Underlag som ligger till grund för rekvisitionerna behöver inte bifogas men ska sparas hos er och finnas tillgängliga vid eventuell tillsyn av utbildningen. Vid granskning ska ni kunna visa att insatsen ni har rekviderat för har genomförts samt att ni har haft kostnader för insatsen. Om detta inte kan visas kan ni bli återbetalningsskyldig.

7 Myndighetens praxis

Det är ni som utbildningsanordnare som ansvarar för hur undervisning i svenska med yrkesinriktning ska bedrivas. Bedömningen om och i vilken omfattning undervisning ska ges görs alltid individuellt. Undervisningen ska utgå från den studerandes behov och den specifika arbetsmarknadens krav på yrkesinriktade språkkunskaper. Undervisning i svenska med yrkesinriktning ingår inte som ett kursmoment utan ska bedrivas parallellt med den studerandes yrkeshögskoleutbildning. Den studerande kan ha fått läromedel eller arbetsuppgifter som hon eller han kan arbeta med i samband med SMY-undervisningen som har en nära koppling till kursernas ordinarie innehåll.

7.1 Antal timmar och veckor

Myndighetens praxis innebär att bidrag betalas ut för maximalt två timmar undervisning per vecka under ett år i taget. Anledningen till att besluten beviljas för maximalt ett år i taget är att undervisningen normalt medför en progression vad gäller den studerandes kunskaper i yrkessvenska. Om den studerande, efter ett års undervisning i svenska med yrkesinriktning, behöver mer undervisning kan myndigheten bevilja ytterligare bidrag. Myndigheten lämnar inte bidrag för material eller resor, utan endast bidrag för undervisning.

7.2 Samordning

Undervisningen kan ske både individuellt och i grupp, undervisning som sker i grupp samordnas. Det är ni som utbildningsanordnare som utifrån den eller de studerandes behov gör en bedömning av vad som är mest ändamålsenligt och därvid bestämmer hur undervisningen ska ske. Samordnad undervisning i grupp kan ibland vara att föredra, såsom om de studerandes behov av undervisning är desamma. Att interagera språkligt i mindre grupp kan vara lärorikt. Om de studerandes behov av undervisning ser väldigt olika ut är individuell undervisning sannolikt att föredra.

Om er bedömning är att undervisning ska ske i grupp ansöker ni om bidrag för en av de studerande och beskriver att ansökan gäller gruppundervisning. Ansökan ska således inte ske för samtliga som deltar i gruppundervisningen utan endast för en av dem. Här är det även lämpligt att ni för egen del dokumenterar att det är fler studerande som tar del av gruppundervisningen.

7.3 Belopp

Bidrag för kostnader för undervisning i svenska med yrkesinriktning beviljas enligt en schablonmodell. Myndigheten bedömer att undervisning i svenska med yrkesinriktning i viss mån liknar stödinsatsen utökad lärtid då även undervisning i svenska med yrkesinriktning ofta utförs av någon med ämneskompetens och många gånger är individuell. Med anledning härav är schablonbidraget för undervisning i svenska med yrkesinriktning, det samma som för utökad lärtid inom särskilt pedagogiskt stöd, nämligen 950 kronor per timme. Samma belopp gäller oavsett om det är egen eller inhyrd personal som bedriver undervisningen.

7.4 Beslut

Merparten av de ansökningar som inkommer till myndigheten beviljas fullt ut men ibland beviljas bidrag för ett färre antal timmar än vad ansökan omfattar. Det som försvårar prövningen är bedömningen av om den undervisning som ansökan omfattar bidrag för, utgör undervisning i svenska med yrkesinriktning eller om det är undervisning i svenska för att den studerande ska kunna tillgodogöra sig den teoretiska delen av utbildningen, det vill säga att det mer liknar svenska för invandrare. För att kunna göra denna gränsdragning fordras mycket god kännedom om den aktuella utbildningen.

När det tydligt framgår av ansökan att den studerande inte kan tillgodogöra sig utbildningen utan undervisning i svenska avslås ansökan. Det är då myndighetens bedömning att undervisningen skulle sakna det inslag av yrkesinriktning som är en förutsättning för här aktuellt bidrag.

8 Information om hur ni ansöker om bidrag

För att få bidrag för kostnader för undervisning i svenska med yrkesinriktning behöver ni som utbildningsanordnare ansöka om detta hos myndigheten. För att ansökan ska beviljas krävs att utbildningen bedrivs med statsbidrag eller särskilda medel. Myndigheten kan bevilja bidrag två månader retroaktivt, detta under förutsättning att undervisning har bedrivits för denna tid och att ni som anordnare har haft kostnader för denna undervisning. Ansökan görs digitalt via Mina sidor. Ni går in på den utbildningsomgång som den studerande i behov av undervisning i yrkessvenska är antagen på. Under fliken "Anmälningar/ansökningar" finns en länk till svenska med yrkesinriktning (SMY) och aktuell ansökan. I formuläret behöver ni välja vilken studerande ansökan omfattar, beskriva på vilket sätt undervisningen kommer att bedrivas.

Om det finns fler studerande på samma utbildningsomgång som behöver undervisning i svenska med yrkesinriktning och ni bedömer att undervisning kan ske i grupp, ansöker ni om bidrag för en av de studerande och väljer aktuell studerande i studerandelistan i er ansökan.

Vad som gäller angående sekretess för offentliga anordnare, finns att läsa i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Vidare måste alla verksamheter som hanterar personuppgifter följa dataskyddsförordningen (GDPR). På Integritetsskyddsmyndighetens webbplats kan ni läsa mer om behandling av personuppgifter, imy.se

9 Förslag på åtgärder innan och under utbildningen

Ni som anordnare kan fånga upp studerande med behov av undervisning i svenska med yrkesinriktning genom följande aktiviteter.

Vid marknadsföring

Var tydlig med vad yrket kräver i form av språkliga kunskaper. Informera om att det finns möjlighet att få undervisning i svenska med yrkesinriktning parallellt med den ordinarie undervisningen.

När antagningsbeskedet skickas ut

Uppmana gärna de studerande som har behov av undervisning i svenska med yrkesinriktning att informera er om det så tidigt som möjligt. Om möjligt, ange vem hos er de ska kontakta för att informera er om sitt behov. Det ger er som utbildningsanordnare möjlighet att planera och sätta in undervisning i svenska med yrkesinriktning från utbildningens start.

När utbildningen startar

Informera om undervisning i svenska med yrkesinriktning till alla studerande. Uppmana dem att ta kontakt med er om de har behov av denna undervisning och informera om vem de ska uppsöka för detta ändamål. Upprepå gärna informationen senare under terminen. Om ni uppmärksammar att en enskild studerande har behov av undervisning i svenska med yrkesinriktning, kan det vara bra att ha som rutin att boka in ett samtal med

den studerande. Vid detta samtal är det lämpligt att utbildningsledare eller den som kommer att ge undervisningen deltar.

Rätt kompetens i rätt tid.

Myndigheten för yrkeshögskolan

Myndigheten för yrkeshögskolan

Box 145

721 05 Västerås

www.myh.se